

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет
Кафедра геоекології і фізичної географії

Затверджено

на засіданні кафедри геоекології і фізичної географії
географічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.)

Завідувач кафедри Іван КРУГЛОВ

Силабус навчальної дисципліни

«Основи фізичної географії»,

що викладається в межах

ОПШ «Географія», «Економічна і соціальна географія» й
«Урбаністика, просторове планування і регіональний розвиток»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 106 Географія

Львів 2024

Назва курсу	Основи фізичної географії
Адреса викладання курсу	Вул. Дорошенка 41, 79000 Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра геоєкології і фізичної географії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	10 Природничі науки 106 Географія
Викладач курсу	Іван Станіславович Круглов, д. геогр. н., доцент
Контактна інформація викладачів	Е-пошта: ivan.kruhlov@lnu.edu.ua ; Веб-сторінка: https://geography.lnu.edu.ua/employee/kruhlov-ivan ; тел.: +38 032 2394 744; вул. Дорошенка, 41, кім. 55
Консультації по курсу відбуваються	Очно: у день проведення занять за попередньою домовленістю в кім. 55.
Сторінка курсу	https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/geography https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/geography-ekonom-social https://geography.lnu.edu.ua/academics/bachelor/geography-urban
Інформація про курс	Навчальний курс «Основи фізичної географії» є нормативною дисципліною для галузі знань <i>10 Природничі науки</i> з циклу професійної та практичної підготовки зі спеціальності 106 Географія для освітньо-професійних програм «Географія», «Економічна і соціальна географія» і «Урбаністика, просторове планування і регіональний розвиток» першого бакалаврського рівня вищої освіти, яка викладається у 1-му семестрі в обсязі 4-ох кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Курс надає основоположні знання щодо змісту, концептуальних основ, провідних методів дослідження та прикладного застосування фізичної географії як міждисциплінарної науки на прикладі глобального геоєкологічного комплексу – екосфери.
Мета та цілі курсу	Мета курсу– надати базові сучасні знання щодо змісту фізичної географії як багатодисциплінарної та міждисциплінарної науки, а також щодо її глобального об’єкта – екосфери. Завдання (цілі) курсу такі: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомити зі структурою та завданнями фізичної географії. 2. Ознайомити з особливостями основних компонентів і процесів об’єкта фізичної географії – екосфери. 3. Ознайомити з провідними методами фізичної географії. 4. Ознайомити з особливостями практичного застосування фізичної географії. У результаті вивчення цього курсу здобувачі набудуть таких компетентностей: Загальні компетентності: ЗК 2. Знання та розуміння предметної сфери географії та розуміння професійної діяльності. ЗК 7. Здатність до пошуку інформації з різних джерел, самостійного опрацювання та критичного аналізу. Спеціальні компетентності:

	<p>СК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.</p> <p>СК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.</p> <p>СК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.</p> <p>СК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.</p> <p>СК 10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси.</p> <p>СК 12. Здатність здійснювати оцінку і моніторинг природних умов і ресурсів території з використанням наукової методології.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Базова література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Круглов І (2020) Трансдисциплінарна геоекологія. ЛНУ ім. І.Франка, Львів (https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Kruhlov_2020_TransdisciplinaryGeoeecology.pdf) 2. Багров МВ, Боков ВО, Черваньов ІГ (2000) Землезнавство. Либідь, Київ (доступ через платформу MS Teams виключно для слухачів курсу) 3. Лаврик ОД (2014) Загальне землезнавство. Книга 1 : навчальний посібник. ПП Жовтий О.О., Умань (доступ через платформу MS Teams виключно для слухачів курсу) 4. Лаврик ОД, Ситник ОІ, Цимбалюк ВВ (2021) Загальне землезнавство. Книга 2 : навчальний посібник. ВПЦ “Візаві,” Умань (доступ через платформу MS Teams виключно для слухачів курсу) <p style="text-align: center;">Додаткова література</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Деодатус Ф, Проценко Л, Башта А-Т та ін. (2010) Створення екологічних коридорів в Україні. Посібник щодо законодавства, ландшафтно-екологічного моделювання та менеджменту для поєднання природоохоронних об'єктів на підставі досвіду в Карпатах. Київ (https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/UA_Carp_Corridor_Manual_ukr_300dpi.pdf) 6. Часковський О, Андрейчук Ю, Ямелинець Т. (2021) Застосування ГІС у природоохоронній справі на прикладі відкритої програми QGIS: навч. посіб. Простір-М, Львів (https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/GIS-in-Nature-Protection_QGIS.pdf) 7. Steiner F (2008) The living landscape: An ecological approach to landscape planning. Second edition. Island Press, Washington, DC (доступ через платформу MS Teams виключно для слухачів курсу) <p style="text-align: center;">Інтернет ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. https://earthhow.com/ (Всесвіт, літосфера, атмосфера, гідросфера, біосфера, еволюція екосфери)) 9. http://www.physicalgeography.net/ (підходи, методи, геосфери) 10. https://livingatlas.arcgis.com/ecoexplorer/maps.html (геодані про екосферу) 11. https://story.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=dc91db9f6409462b887ebb1695b9c201&webmap=dd6f7f93d54341a69a47002696cf5744 (геодані про екосферу)
<p>Тривалість курсу</p>	<p>Один семестр</p>

Обсяг курсу	80 годин аудиторних занять (з них 48 годин лекцій і 32 години практичних і семінарів) та 40 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:</p> <p><u>знати</u>:</p> <p>об'єкт та предмети фізичної географії, її дисциплінарну структуру;</p> <p>основні особливості Землі як планети;</p> <p>базові властивості основних геосфер;</p> <p>базові риси організації екосфери;</p> <p>основні етапи еволюції екосфери;</p> <p>загальні методи дослідження екосфери;</p> <p>загальні особливості практичного застосування фізичної географії;</p> <p><u>вміти</u>:</p> <p>розрізняти об'єкти, предмети та завдання дисциплін та міждисциплінарних напрямків фізичної географії;</p> <p>описувати базові властивості геосфер-компонентів регіону на підставі геопросторових і літературних джерел;</p> <p>давати загальну цілісну характеристику екосфери у певному регіоні на підставі геопросторових і літературних джерел;</p> <p>описувати загальні риси еволюції певного екосфери на підставі геопросторових і літературних джерел.</p> <p>Вивчення курсу сприяє розвитку таких <i>надпрофесійних навичок (soft skills)</i>: менеджмент часу, вміння працювати в групі для вирішення проблем, вміння навчатися самостійно.</p> <p>Програмні результати навчання:</p> <p>ПРН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.</p> <p>ПРН 02. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.</p> <p>ПРН 03. Пояснювати особливості організації географічного простору.</p> <p>ПРН 04. Аналізувати географічний потенціал території.</p> <p>ПРН 05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.</p> <p>ПРН 07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.</p> <p>ПРН 08. Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.</p> <p>ПРН 09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.</p>
Ключові слова	Географія, екологія, фізична географія, екосфера, методи фізичної географії, менеджмент природних ресурсів.
Формат курсу	Очний.
Теми	Подано в "Схемі курсу"
Підсумковий контроль, форма	Екзамен, усний

<p>Пререквізити</p>	<p>Студент повинен мати у своєму розпорядженні ПК з ОС MS Windows 10 або MS Windows 11. Бажане вміння читати технічні та наукові англомовні тексти.</p>
<p>Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Основними формами навчання є лекційні презентації, семінари та лабораторні роботи. Лекції забезпечуються слайдами мультимедійних презентацій. Семінари проходять у формі обговорень студентських презентацій на задані теми. Лабораторні роботи виконують з використанням онлайн сервісів геоданих (Гугл карти, Гугл Земля, Живий атлас). Усі необхідні матеріали доступні у відповідній команді на корпоративній платформі MS Teams.</p>
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>ПК з ОС MS Windows 10/11, MS Office 365, під'єднання до інтернету, мультимедійний проектор.</p>
<p>Критерії оцінювання</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Протягом семестру студент може набрати 50 балів за виконання лабораторних робіт, активною участю у семінарах та відповідями і коментарями під час лекцій. Екзамен додає ще максимум 50 балів. Лабораторні роботи - максимальна кількість балів -30; робіт - 6. Виконання практичних робіт (1-6) оцінюється максимум у 5 балів: 5 балів – робота виконана повністю, допускаються незначні огріхи. 4 бали – робота виконана на 80%. 3 бали – робота виконана на 60%. 2 бали – робота виконана на 40 %. 1 бал – робота виконана на 20% або для її виконання обраний хибний підхід/матеріал. 0 балів – робота не представлена до здачі або цілком не відповідає завданню, порушені норми академічної доброчесності. За запізнилу здачу практичних робіт віднімається 1 (один) бал на тиждень, але не більше 3 (трьох) балів. Семінарські заняття - максимальна кількість балів -20, занять -10. Презентація на семінарі, яку кожен студент повинен підготувати принаймні один раз протягом курсу, оцінюється максимум у 10 балів. Студент добровільно зголошується на підготовку презентації заздалегідь. Кожен студент отримує змогу зробити принаймні одну презентацію на семінарі. 10 балів – тема презентації розкрита повністю на основі понад трьох джерел, належно ілюстрована та з посиланнями на джерела. 9 балів - тема презентації розкрита на 90% з використанням різних джерел. 8 балів - тема презентації розкрита на 80%. 7 балів - тема презентації розкрита на 70%. 6 балів - тема презентації розкрита на 60%. 5 балів - тема презентації розкрита на 50%. 4 балів - тема презентації розкрита на 40%. 3 балів - тема презентації розкрита на 30%. 2 бали - тема презентації розкрита на 20%. 1 бал – тема презентації розкрита лише базово або мало відповідає заявленій темі – на 10%. 0 балів – презентація цілком не відповідає заявленій темі або порушені засади академічної доброчесності. На семінарах студенти також отримують додаткові бали за участь у дискусії, інші виступи та відповіді на запитання колег і викладача. 1 бал – правильна коротка відповідь на запитання.</p>

	<p>2 бали – правильна поширена відповідь на запитання. 3 бали – правильна розлога аргументована відповідь на запитання у формі дискусії. Здача лабораторних робіт / відпрацювання семінарів поза аудиторними годинами не проводиться. Самостійна робота - полягає у завершенні виконання лабораторних робіт в позааудиторний час, підготовці презентацій до семінарів, підготовці до дискусій під час семінарів. Мінімальна кількість балів допуску до екзамену – 25. Екзамен: два питання, кожне з яких оцінюється максимум у 25 балів. 21-25 балів – питання розкрито на 80-100%. 16-20 балів - питання розкрито на 60-80%. 11-15 балів - питання розкрито на 40-60%. 6-10 балів - питання розкрито на 20-40%. 1-5 балів – питання розкрито на 5-20%. 0 балів – питання цілком не розкрито, порушені норми академічної доброчесності.</p>
<p>Питання до іспиту</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст географії колись і тепер. 2. Найвидатніші вчені-географи 3. Зміст екології, її стосунок до географії 4. Видатні вчені-екологи 5. Дисциплінарна структура географії 6. Загальний зміст фізичної географії 7. Зміст геоморфології та геології поверхневих відкладів 8. Зміст кліматології 9. Зміст гідрології 10. Зміст ґрунтознавства 11. Зміст біогеографії 12. Зміст геоекології (комплексної фізичної географії) 13. Всесвіт: поняття, структура, походження 14. Сонячна система: світило, планети, їхні особливості 15. Планета Земля, її розміри, особливості обертання 16. Внутрішня будова Землі і магнітосфера 17. Концепції екосфери та її еволюції 18. Еволюція екосфери у криптозої 19. Еволюція екосфери у палеозої 20. Еволюція екосфери у мезозої 21. Еволюція екосфери у кайнозої 22. Антропоцен 23. Поняття літосфери, її речовинного складу і вертикальної структури 24. Геопросторова структура літосфери, тектоніка літосферних плит 25. Ендогенні процеси у літосфері 26. Рельєфотворення, геоморфологічні процеси 27. Морфоструктури і морфоскульптури, форми рельєфу і поверхневі відклади 28. Поняття атмосфери, її речовинного складу та екологічного значення 29. Вертикальна структура атмосфери 30. Глобальна циркуляція повітря 31. Клімати Землі (регіоналізація) 32. Зміна клімату, її екологічні наслідки, вплив на суспільство 33. Поняття гідросфери, її склад 34. Океаносфера, її вертикальна структура 35. Циркуляція океаносфери, взаємодія з атмосферою 36. Води суходолу 37. Колообіг води в екосфері 38. Поняття біосфери, її склад

	<p>39. Життя в океані, екологічні зони (бентична, пелагічна, неритична), критерії їхнього виділення</p> <p>40. Біогеографічна регіоналізація суходолу: фауністична, флористична, біоценотична</p> <p>41. Трофічні мережі в океані та на суходолі</p> <p>42. Біологія як наука про біосферу. Галузі біології.</p> <p>43. Різні класифікації організмів.</p> <p>44. Класифікація К. Ліннея.</p> <p>45. Рівні організації життя</p> <p>46. Поняття антропосфери, її склад. Науки про антропосферу.</p> <p>47. Еволюція людини. Первинне розселення.</p> <p>48. Ретроспективна та перспективна динаміка населення.</p> <p>49. Екологічний (географічний) детермінізм.</p> <p>50. Сучасна геопросторова організація населення, господарства і політики.</p> <p>51. Уявлення про комплекси і системи.</p> <p>52. Класи систем.</p> <p>53. Уявлення про геосистеми як морфологічні моделі.</p> <p>54. Уявлення про екосистеми як процесні моделі.</p> <p>55. Уявлення про екосферу як геоекосистему.</p> <p>56. Екосфера як множина комплементарних екосистем.</p> <p>57. Екосфера як множина комплементарних геоекосистем.</p> <p>58. Ієрархія базових геоекосистем.</p> <p>59. Уявлення про динаміку екосфери.</p> <p>60. Радіаційний баланс в екосфері.</p> <p>61. Колообіг води в екосфері.</p> <p>62. Колообіг нітрогену в екосфері.</p> <p>63. Колообіг кисню в екосфері.</p> <p>64. Колообіг карбону в екосфері.</p> <p>65. Уявлення про біотичну сукцесію.</p> <p>66. Поняття ГІС та геоданих.</p> <p>67. Системи координат.</p> <p>68. Векторна та растрова моделі геоданих.</p> <p>69. Геопросторовий аналіз.</p> <p>70. Поняття та технології геотеледетекції.</p> <p>71. Об'єкти, сателітні платформи та дані ГТД.</p> <p>72. Експедиційні польові обстеження.</p> <p>73. Стаціонарні польові спостереження.</p> <p>74. Поняття менеджменту довкілля.</p> <p>75. Категорії територіального планування.</p> <p>76. Законодавство щодо менеджменту довкілля.</p>
<p>Опитування</p>	<p>У кінці курсу студенти можуть заповнити стандартну анкету зворотного зв'язку.</p>

Схема курсу

Тиждень	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)*	Література (нумерація джерел)	К-сть год.
1	Зміст географії колись і тепер. Екосфера. Приклад сучасного дослідження.	Лекція 1	1, 2, 3, 10	2
	Вступне заняття: Ознайомлення зі змістом семестрового проєкту. Вибір ділянки екосфери для індивідуального семестрового проєкту.	Лабораторна 1		2
	Загальний зміст географії.	С/р		2
2	Зміст і дисциплінарна структура фізичної географії	Лекція 2	1, 2, 3	2
	Зміст інтегрованої фізичної географії - геоєкології.	Лекція 3		2
	Загальний зміст географії.	Семінар 1		2
	Зміст фізичної географії.	С/р		2
3	Земля у Всесвіті. Космічні та планетарні чинники екосфери.	Лекція 4	2, 3, 8	2
	Зміст фізичної географії.	Семінар 2		2
	Космічні та планетарні чинники екосфери	С/р		2
4	Літосфера: склад, просторова структура, ендегенні процеси.	Лекція 5	2, 3, 8, 9, 10, 11	2
	Літосфера: рельєф і сучасні відклади.	Лекція 6		2
	Космічні та планетарні чинники екосфери	Семінар 3		2
	Структура літосфери і процеси	С/р		2
5	Атмосфера: склад, вертикальна структура, глобальна циркуляція повітря, клімат, зміна клімату.	Лекція 7	2, 4, 8, 9, 10, 11	2
	Структура літосфери і процеси	Лабораторна 2		2
	Атмосфера. Клімат	С/р		3
6	Гідросфера: склад, океаносфера, води суходолу.	Лекція 8	2, 4, 10, 11	2
	Біосфера: Склад. Життя в океані.	Лекція 9		2
	Атмосфера. Клімат	Лабораторна 3		2
	Гідросфера	С/р		3
7	Біосфера: Життя на суходолі.	Лекція 10	2, 4, 10, 11	2
	Гідросфера	Лабораторна 4		2
	Біосфера	С/р		3
8	Антропосфера: еволюція Homo sapiens, первинне розселення, динаміка людського населення, геоєкологічний детермінізм.	Лекція 11	1, 2, 4, 10, 11	2
	Екосфера як система: географічні комплекси і системи.	Лекція 12		2
	Біосфера	Лабораторна 5		2
	Антропосфера	С/р		3
9	Екосфера: екологічна і морфологічна організації	Лекція 13	1, 9	2
	Антропосфера	Лабораторна 6		2
	Екосфера як система.	С/р		3
10	Екосфера: динамічна організація. Еволюція екосфери: від гадею до антропоцену	Лекція 14	1, 2, 8	2
	Процеси в екосфері: радіаційний баланс, колообіг води.	Лекція 15		2
	Екосфера як система.	Семінар 4		2
	Еволюція екосфери	С/р		2
11	Процеси в екосфері: колообіги кисню, карбону і нітрогену, трофічні мережі.	Лекція 16	1, 2, 9	2
	Еволюція екосфери	Семінар 5		2
	Процеси в екосфері	С/р		3
12	Процеси у екосфері: біотичні сукцесії	Лекція 17	1, 2, 6, 9	2

	Методи дослідження екосфери: геоінформатика.	Лекція 18		2
	Процеси в екосфері	Семінар 6		2
	Геоінформатика для дослідження екосфери	С/р		2
13	Методи дослідження екосфери: геотеледетекція.	Лекція 19	1, 6, 9	2
	Геоінформатика для дослідження екосфери	Семінар 7		2
	Геотеледетекція та польові методи дослідження екосфери	С/р		3
14	Методи дослідження екосфери: експедиційні обстеження та стаціонарні спостереження.	Лекція 20	1, 5, 6, 7, 9	2
	Наукові та законодавчі засади менеджменту екосфери: екосистемні послуги та внески природи людям.	Лекція 21		2
	Геотеледетекція та польові методи дослідження екосфери	Семінар 8		2
	Наукові та законодавчі основи менеджменту екосфери	С/р		3
15	Фізична географія для менеджменту довкілля: охорона природи	Лекція 22	1, 5, 7	2
	Наукові та законодавчі основи менеджменту екосфери	Семінар 9		2
	Фізико-географічні основи менеджменту довкілля	С/р		2
16	Фізична географія для менеджменту довкілля: інтегроване планування розвитку територій.	Лекція 23	1, 5, 7	2
	Огляд пройденого матеріалу.	Лекція 24		2
	Фізико-географічні основи менеджменту довкілля	Семінар 10		2
	Огляд пройденого матеріалу	С/р		2